

2025-01-24

per e-post till
ju.remissvar@regeringskansliet.se med
kopia till JU.L2@regeringskansliet.se.

Betänkandet Ett nytt konsumentkreditdirektiv (SOU 2024:69)

Sammanfattning

Svenska Bankföreningen anser att förslagen på införlivande av det nya Konsumentkreditdirektivet är väl utformade och går i linje med direktivets syften och innehåll. Bankföreningen anser även att den lagstiftningssystematik som valts, med en ny konsumentkreditlag samt ändringar i nuvarande lag om verksamhet med bostadskrediter, är ändamålsenlig och underlättar förståelsen och därmed tillämpningen av lagarna. Vi har därför endast ett fåtal önskemål vad gäller de lagförslag som lagts med anledning av det nya direktivet.

Svenska Bankföreningen har dock önskemål om förtydliganden och vissa ytterligare undantag vad gäller de lagförslag om ett utökat kostnadstak samt ett förbud mot att förlänga en kredit mer än en gång som upprepas från proposition 2024/25:17 och sedan dess har beslutats av riksdagen och kommer att träda i kraft den 1 mars 2025.

Allmänt om betänkandets förslag vad gäller det nya konsumentkreditdirektivet

Svenska Bankföreningen anser att förslagen på införlivande av det nya Konsumentkreditdirektivet är väl utformade och går i linje med direktivets syften och innehåll. Direktivet är i stora delar fullharmoniserat, och lagförslagen, både vad gäller lagtext och motiv, ligger därför också nära direktivens formuleringar vilket är positivt. Vad gäller de bestämmelser där direktivet ger medlemsstaterna möjlighet att införa egna regler anser Bankföreningen att de avvägningar som gjorts är relevanta och proportionerliga.

Bankföreningen välkomnar därför de ändringar som föreslås, och har heller inte något att invända mot flertalet av betänkandets överväganden.

Bankföreningen anser att den lagstiftningssystematik som valts, med en ny konsumentkreditlag samt vissa ändringar i nuvarande lag om verksamhet med bostadskrediter, är ändamålsenlig och underlättar förståelsen och därmed tillämpningen av lagarna. Liksom utredningen anser Bankföreningen att verksamhet

med bostadskrediter i stor del bör särregleras. Det finns därför inte några önskemål om ändringar vad gäller den föreslagna lagstiftningssystematiken.

Svenska Bankföreningen har dock önskemål om att ytterligare förtydliganden vad gäller några bestämmelsers innebörd.

Kapitel 5.7.2

Svenska Bankföreningen anser att det bör tydliggöras ytterligare vad som avses med att konsumenten har möjlighet att välja varaktigt medium. Av betänkandet framkommer bland annat att *"Bestämmelsen med dess skäl bör tolkas så att det får anses vara upp till konsumenten att välja om informationen ska tas emot på papper eller på annat varaktigt medium, med den begränsning att det ska vara ett medium som är allmänt använt. Eftersom valbarheten numera ligger hos mottagaren av informationen bör det föreskrivas att informationen ska lämnas i en form som är tillgänglig (inte "tillgänglig för konsumenten") och som konsumenten har möjlighet att välja."* Svenska Bankföreningen anser att det är oklart vad som utgör skillnaden mellan "tillgänglig" och "tillgänglig för konsumenten" och vad det innebär att konsumenten har möjlighet att välja formen. Vad som avses med att en form är allmänt använd kommenteras inte heller vidare. Detta bör tydliggöras.

Det står dock klart att utredningen anser att konsumenten inte kan välja fritt mellan alla varaktiga medium som konsumenten kan använda. Svenska Bankföreningen anser att ett medium som är allmänt använt och som konsumenten kan välja bör vara ett sådant medium som banker i allmänhet har systemstöd för att använda i sin kommunikation med konsumenter. Detta då konsumenter bör kunna förvänta sig att kunna kommunicera med en bank på sätt som allmänt används av andra banker. Detta bör även innebära att konsumenter inte kan välja att kommunicera med en bank på ett sätt som innebär en risk för att information inte lämnas på ett säkert sätt, eller andra säkerhetsrisker för konsumenten eller banken.

Kapitel 5.8.1 Kreditgivarens skyldighet att bedöma konsumentens kreditvärdighet

Svenska Bankföreningen anser att det bör tydliggöras vilken information som ska inhämtas av en kreditförmedlare och vidarebefordras till kreditgivaren.

Av direktivets artikel 18.2 framkommer att medlemsstaterna ska säkerställa att kreditförmedlare på korrekt sätt lämnar den nödvändiga information som erhållits från konsumenten till den relevanta kreditgivaren i enlighet med förordning (EU) 2016/679 (GPDR) för att kreditprövningen ska kunna göras. En motsvarande bestämmelse innebärande att *"En kreditförmedlare ska till kreditgivaren vidarebefordra de uppgifter som konsumenten har lämnat om förhållanden som är av betydelse för kreditprövningen"* föreslås därför införas i den nya konsumentkreditlagen 3 kap 14 §.

Bestämmelsen kommenteras inte närmare i betänkandet. Direktivet och lagen innebär dock att inför en kreditprövning ska en kreditförmedlare inhämta den information från en konsument som kreditgivaren behöver för att kunna genomföra en kreditprövning. Därtill framgår det av direktivets artikel 32.1 att kreditförmedlare ska ta hänsyn till konsumenternas rättigheter och intressen vid förmedling av kredit. Att den grundliga bedömning som ska göras av konsumenternas kreditvärdighet innan kreditavtal ingås sker i konsumenternas intresse för att förhindra oansvarig utlåning och överskuldssättning framgår av direktivets artikel 18.1. Sammantaget innebär det enligt Svenska Bankföreningens uppfattning att (i) kreditförmedlare i sin kreditförmedling ska inhämta, och till kreditgivarna vidarebefordra, sådan tillräcklig information om konsumenternas förhållanden som krävs för att en grundlig kreditprövning i enlighet med lagkraven ska kunna genomföras samt (ii) det, bland annat, är utformningen av den enskilda kredit som konsumenten erbjuds och som konsumenten avser att teckna som styr vilken information som kreditförmedlaren ska inhämta från konsumenten och därefter vidarebefordra till kreditgivaren. Detta bör framkomma av förarbetsuttalandena.

Behov av ytterligare justeringar i förslag om kostnadstak och förlängning av en kredit

I propositionen *Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldssättning* prop. 2024/25:17 föreslås att befintligt kostnadstak för s.k. högkostnadskrediter ska utökas till att omfatta samtliga konsumentkrediter, med några undantag.

Förslagen upprepas i nu aktuellt betänkande. Det görs dock inte några ytterligare överväganden eller förslag i detta avseende, vilket inte heller har omfattats av utredningens kommittédirektiv.

Likväl anser Svenska Bankföreningen att regeringen bör göras uppmärksam på behovet av ytterligare överväganden då det bör finnas behov av vissa förändringar i nu föreslagen lagstiftning samt i prop. 2024/25:17.

Kontokrediter omfattas av kostnadstaket förutom i några undantagsfall, bland annat om kontokrediten huvudsakligen avser kreditköp. Svenska Bankföreningen anser att kontokrediter med säkerhet i finansiella instrument bör undantas från kostnadstaket. Vidare anser Svenska Bankföreningen att det krävs förtydliganden av kostnadstakets utformning vad gäller kopplingen mellan inbetalningar och nyttjanden, för undvika att kreditgivarna beräknar taket på olika sätt.

Svenska Bankföreningen anser även att en ventil bör införas i regleringen om kostnadstak, för det fall att Riksbankens referensränta på kort tid ökar avsevärt.

Även förbudet mot att förlänga en kredit anser Svenska Bankföreningen att det finns skäl att skyndsamt förändra. Förbudet bör inte omfatta sådana kontokrediter som inte till fullo ska återbetalas vid ett i förväg bestämt datum. I vart fall bör förbudet inte omfatta kontokrediter med säkerhet i finansiella instrument. Svenska Bankföreningen anser att det även fortsättningsvis ska vara möjligt med förlängning av lån med värdepapper som säkerhet då det är fråga om krediter med god säkerhet som typiskt sett är lätta att värdera.

Om ett kostnadstak ska omfatta kontokrediter måste det förtydligas

När det i propositionen föreslogs att kostnadstaket ska tillämpas på kontokrediter konstaterade regeringen att Överskudsättningsutredningen SOU 2023:38 inte föreslagit något kostnadstak för kontokrediter. Enligt den utredningen finns det med hänsyn till kontokrediternas speciella konstruktion flera praktiska svårigheter med att tillämpa ett kostnadstak. De praktiska tillämpningssvårigheter som utredningen pekar på handlar till att börja med om mot vilket belopp kostnadstaket ska beräknas – på hela det beviljade kreditutrymmet eller varje enskilt utnyttjande av krediten. Om kostnadstaket ska avse varje enskilt utnyttjande, blir en följdfråga hur kreditgivarna ska avräkna det inbetalade beloppet mot bakgrund av att avräkning i dag sker på det totala utestående beloppet utan att de enskilda utnyttjandena särskiljs. Ytterligare ett problem som Överskudsättningsutredningen tar upp är hur avgifter och övriga kostnader som inte är hänförliga till det enskilda utnyttjandet, t.ex. årsavgifter, ska beräknas i förhållande till ett kostnadstak. Några remissinstanser, bl.a. Svenska Bankföreningen och Swedish FinTech Association, underströk att kostnadstaket inte bör omfatta kontokrediter av de skäl som utredningen tar upp.

Regeringen valde dock att införa kostnadstaket även för kontokrediter för att undvika kringgående av den konsumentskyddande regleringen. Regeringen föreslog därför att kontokrediter bör omfattas av kostnadstaket på samma sätt som i dag, dvs. med undantag för sådana krediter som huvudsakligen avser kreditköp. Vad gäller de praktiska svårigheter tillämpningen innebär uttalade regeringen att *”De svårigheter som kan komma att uppstå vid tillämpningen av kostnadstaket får hanteras utifrån de vägledande uttalanden som lagstiftaren gjorde i samband med att nuvarande kostnadstak infördes.”* Lagstiftningen har sedan dess beslutats och kommer att träda i kraft den 1 mars 2025.

Det nuvarande kostnadstaket omfattar visserligen kontokrediter, men vad Svenska Bankföreningen känner till tillämpas det i praktiken inte på sådana krediter. Detta beror på att kontokrediter i dag inte har en effektiv ränta över 30 procent. Det finns tidigare förarbetsuttalanden som kommenterar hur ett kostnadstak ska beräknas och fungera.¹ Utifrån detta kan utläsas att inga kostnader för krediten kan tas ut innan konsumenten har nyttjat del av krediten. Det kan även utläsas att

¹ Se allmänmotiveringen i prop. 2017/18:72 s. 30 ff.

kostnader hänförliga till flera utnyttjanden ska prorateras i förhållande till respektive utnyttjandes storlek. Exempelvis ska en årsavgift för en kredit fördelas ut proportionerligt på de utnyttjanden som gjorts under året.

Hur många nyttjanden som avgiften ska fördelas på kommer inte framkomma förrän i slutet av året. Avgifter kommer alltså inte kunna debiteras löpande, utan först i efterhand. Det framkommer inte av förarbetena hur taket ska påverkas av avgifter som inte löper på en viss period utan uppkommer på grund av andra omständigheter, som inte nödvändigtvis hänför sig till specifika nyttjandena av krediten, som till exempel påminnelseavgifter.

Det finns stora tekniska svårigheter med att utforma ett sådant system som kan beräkna om kostnadstaket är uppnått för varje enskilt nyttjande. Detta gäller även i fråga om räntekostnader. Och även om det kan vara möjligt att finna en teknisk lösning är det inte möjligt att förstå hur den ska struktureras eftersom detta inte kommenteras i förarbetena. Det finns i nuläget inte heller någon koppling, varken i kreditavtalen eller i kreditgivares system, mellan inbetalning och respektive enskilt utnyttjat kreditutrymme vad gäller kontokrediter. Med hänsyn till detta finns stora tekniska svårigheter att utforma ett system som skulle kunna beräkna om kostnadstaket är uppnått för varje enskilt kreditutnyttjande över tid.

Det kan vidare ifrågasättas om det är motiverat med sådan komplex lösning för att uppnå ändamålsenligt konsumentskydd för att motverka överskudsättning. Det torde vara möjligt att uppnå konsumentskydd och motverka överskudsättning genom andra åtgärder, jmf till exempel det finska kostnadstaket med en begränsning av kostnader i procent av kreditbeloppet per dag och en yttersta beloppsgräns för sådana kostnader. Eller det danska kostnadstaket som är kopplat till kreditbeloppet, dock med undantag för kontokrediter som inte ska till fullo återbetalas vid ett i förväg bestämt datum. Det får understrykas att kontokrediterna även kommer att omfattas av räntetak och av taket för uppläggningsavgift.

Vad Bankföreningen erfar saknas alltså ledning i lagtext och förarbeten för hur ett kostnadstak ska utformas utifrån de kreditkostnader och övriga avgifter som omfattas.²

Bankföreningen ser inte heller någon möjlighet att ta fram branschrekommendationer om hur ett kostnadstak som omfattar kostnader som inte hänför sig till enskilda nyttjanden av krediter ska utformas. Någon föreskriftsrätt för ansvarig myndighet har dock inte givits.

² De uttalanden som finns i Överskudsättningsutredningen SOU 2023:38 s 390 f. bygger på ett annat slags tak än det som nu införts, baserat på vad som benämns som "kostnadsbärande kredit".

Detta leder till att varje kreditgivare själv måste hantera de oklarheter som finns i lag, och själv utforma ett tak utifrån vad som skulle kunna tänkas vara en tillåten utformning. Givet att det inte finns någon fullständig förklaring av hur taket ska utformas och tillämpas för kontokrediter kommer detta med största sannolikhet medföra att kostnadstaken för kontokrediter kommer att se olika ut hos olika kreditgivare, till dess att rättsläget förtydligas. Det är inte heller på något sätt uppenbart hur en domstol skulle anse att ett kostnadstak som tar hänsyn till fasta kostnader oberoende av enskilda nyttjanden av krediten ska se ut, eller hur inbetalningar ska kopplas till enskilda nyttjanden av krediten. Med tanke på hur snabbt lagen har införts, den kommer att träda i kraft den 1 mars 2025, ges det mycket kort tid för kreditgivarna att utforma och införa de förändringar som i vart fall bör krävas.

Som konstaterades i Överskudsättningsutredningen skulle praktiska svårigheter – som noterats för de fall kostnadstaket skulle tillämpas på alla kontokrediter – aktualiseras när amorteringar och avgifter ska fördelas. Det skulle vara komplicerat att reglera frågorna i lag.³ Likväl anser Bankföreningen att förtydliganden är nödvändiga för att inte kostnadstaken ska utformas på olika sätt med olika effekt, vilket kommer leda till konkurrensfördelar eller nackdelar beroende på hur respektive kreditgivare utformar kostnadstaket, compliancerisker för berörda kreditgivare samt inte minst ett ojämnt konsumentskydd. Det är inte lämpligt eller rättssäkert att lämna dessa problem till näringslivet att lösa, utan oklarheterna bör åtgärdas med förtydliganden från regeringen eller ansvarig tillsynsmyndighet. I ett sådant läge anser Bankföreningen att regeringen snarast bör införa förtydliganden i lagtext, eller bemyndiga ansvarig tillsynsmyndighet att i föreskrifter (skyndsamt) förtydliga hur ett kostnadstak för en kontokredit ska utformas i detta hänseende. I vart fall bör ansvarig myndighet ta fram allmänna råd.

Tillämpningen av kostnadstaket på värdepapperskrediter

I den nu föreslagna regleringen undantas kontokrediter vars huvudsakliga syfte är *kreditköp* från kostnadstaket. Vad som avses med *kontokredit* och *kreditköp* framgår av definitionen i 2 § konsumentkreditlagen.

En värdepapperskredit är typiskt sett utformad som en kontokredit.

Enligt definitionen av "kreditköp" utgör det (egen kursivering)

"ett köp av en vara eller tjänst som finansieras genom en kredit som lämnas av säljaren, eller annan kreditgivare, om det görs på grund av en överenskommelse mellan denne och säljaren eller om varan eller tjänsten anges i kreditavtalet".

³ Se SOU 2023:38 s. 391.

Vad gäller värdepapperskrediter lämnas sådana i syfte att krediten ska användas för köp av finansiella instrument. Enligt förarbetena till konsumentköplagen kan emellertid ett finansiellt instrument inte likställas med en "vara".⁴

Investerings tjänst definieras i 2 kap 1 § i lagen om värdepappersmarknaden i punkt 1 och 2 som

1. mottagande och vidarebefordran av order i fråga om ett eller flera finansiella instrument,
2. utförande av order på kunders uppdrag,

I båda dessa fall utförs även kommission enligt kommissionslagen, vilket bör anses som en tjänst i konsumentköplagens vidare bemärkelse. För detta tas som regel ett courtage ut. Om värdepapperskrediten används till finansiering av courtaget bör den delen bli ett kreditköp.

Kreditutrymmet på en värdepapperskredit används dock inte huvudsakligen för själva "investerings tjänsten", utan för att köpa finansiella instrument. En värdepapperskredit är en kontokredit, men finansiella instrument är inte varor eller tjänster i kreditköpshänseende. Ett köp av värdepapper med hjälp av finansiering från en värdepapperskredit utgör därmed inte något kreditköp i lagens mening. Värdepapperskrediter är alltså sådana kontokrediter som kommer att omfattas av det nu föreslagna kostnadstaket.

Skäl för att inkludera värdepapperskrediter i kostnadstaket saknas

I betänkandet *Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskudsättning* SOU 2023:38 undantogs kontokrediter helt från förslaget på ett nytt kostnadstak. Därmed fanns det inte heller med några överväganden eller förslag om vilka kontokrediter som bör undantas från att omfattas av ett kostnadstak.

Regeringen valde dock i prop. 2024/25:17 att föreslå att den befintliga bestämmelsen i 19 b § konsumentkreditlagen om ett kostnadstak för högkostnadskrediter skulle omfatta samtliga krediter samt att behålla befintliga undantaget för kontokrediter som huvudsakligen avser kreditköp⁵.

⁴ I prop. 1976/77:123 på s. 158 f anges följande (egen kursivering): "Med uttrycket "vara" avses liksom enligt avtalsvillkorslagen och konsumentköplagen fysiska föremål, inbegripet levande djur. Begreppet omfattar däremot inte byggnad på annans mark eller rättigheter av olika slag och *inte heller aktier och andra värdepapper* eller fast egendom (jfr prop. 1971:15 och 1973:138 s. 160)".

⁵ Se konsumentkreditlagen 2 § - nuvarande definition av högkostnadskredit undantar krediter som huvudsakligen avser kreditköp.

I prop. 2024/25:17 lyfts de invändningar som framförts av vissa remissinstanser på s 23 ff. Regeringen kommenterar i detta sammanhang att *"Regeringen anser därför att kontokrediter bör omfattas av kostnadstaket på samma sätt som i dag, dvs. med undantag för sådana krediter som huvudsakligen avser kreditköp. De svårigheter som kan komma att uppstå vid tillämpningen av kostnadstaket får hanteras utifrån de vägledande uttalanden som lagstiftaren gjorde i samband med att nuvarande kostnadstak infördes."*

Någon utredning vad gäller tillämpningen av ett kostnadstak på värdepapperskrediter gjordes alltså inte inför införandet av det nu föreslagna kostnadstaket, varken i SOU 2023:38 eller i prop. 2024/25:17, och inte heller i tidigare förarbeten till nuvarande reglering av kostnadstak för högkostnadskrediter. Svenska Bankföreningen känner inte heller till att det hittills har förekommit att värdepapperskrediter haft så hög ränta att de fallit in under definitionen av vad som utgör en högkostnadskredit. Vid införandet av befintlig lagstiftning kan detta därmed ha förbigåtts, eller så har det ansetts att det saknats anledning att utreda skäl och effekter av en tillämpning av befintligt kostnadstak för högkostnadskrediter på värdepapperskrediter.⁶

I en senare lagstiftningsprocess, prop. 2024/25:26 *Avtrappat ränteavdrag för lån utan säkerhet* har dock regeringen gjort överväganden vad gäller risken för överskuldssättning kopplad till värdepapperskrediter.

På s 18 ff. framkommer att Regeringen anser att en begränsning i avdragsrätten för ränta på konsumtionslån kan vara en effektiv åtgärd för att motverka en ökande överskuldssättning, vilket kan leda till att risken för att fler hushåll hamnar i betalningssvårigheter också minskar. Förslaget i promemorian innebär inte att avdragsrätten för ränteutgifter ska avskaffas för alla konsumtionslån, utan endast för vissa lån som saknar säkerhet. Enligt regeringens uppfattning minskar risken för överbelåning när lån lämnas mot säkerhet.

På s. 25 framkommer även att *"Ett värdepapperslån är ett lån där låntagaren ställer sina värdepapper som säkerhet för lånet. Om låntagaren inte kan betala tillbaka lånet så har långivaren rätt att sälja låntagarens värdepapper för att få tillbaka de utlånade pengarna. Långivaren gör en bedömning av hur stort belåningsvärdet är på låntagarens värdepapper. Den maximala belåningsgraden beror normalt på en sammantagen bedömning av flera faktorer som respektive värdepappers kursrisk och likviditetsrisk. Långivarna ser normalt till att det finns goda marginaler för att undvika tvångsförsäljningar av värdepapper för det fall att belåningsgraden överskrids."*

⁶ SOU 2016:68 Stärkt konsumentskydd på marknaden för högkostnadskrediter samt prop. 2017/18:72 Råntetak och andra åtgärder på marknaden för snabbblån och andra högkostnadskrediter.

Regeringen konstaterar i det följande på s. 26 ff. att den reglering som Svenska Bankföreningen och Svensk Värdepappersmarknad hänvisar till⁷ inte innehåller några bestämmelser om värdering av säkerheter och maximal belåningsgrad i verksamhet med värdepapperslån, på motsvarande sätt som exempelvis bolånetaket för bostadskrediter eller konsumentkreditlagens bestämmelser om kreditköp. Regeringen konstaterar dock vidare att kreditinstitut och värdepappersbolag omfattas av en omfattande reglering såväl nationellt som på EU-nivå som sammantaget omgärdar institutens utlåning med säkerhet i värdepapper. Därutöver finns ytterligare reglering i lagen om värdepappersmarknaden med innebörd att betryggande säkerhet ska ställas för lån som lämnas av värdepappersbolag. Sammanfattningsvis anser regeringen att de krav som uppställs gällande värdering av säkerheter och maximal belåningsgrad därmed får anses uppfyllda för kreditinstitut och värdepappersbolag i en sådan omfattning att ränta på värdepapperslån bör omfattas av avdragsrätten.

Svenska Bankföreningen kan inte finna några skäl för att regeringens slutsatser om vilken risk för överskuldssättning som värdepapperskrediter medför i prop. 2024/25:26 inte skulle vara relevanta även vad gäller det nu föreslagna kostnadstaket för krediter. Särskilt utifrån regeringens jämförelse med regleringen av bostadskrediter och kreditköp. Hade frågan utretts i särskild ordning hade det med största sannolikhet lett till att värdepapperskrediter undantagits från det nu föreslagna kostnadstaket för krediter. Ett sådant undantag bör därför införas.

Åtgärder som kan motverka att krediter erbjuds eller lämnas till konsumenter som inte har ekonomiska förutsättningar att betala tillbaka dem bör införas utan att i någon större utsträckning försvåra för konsumenter som har tillräcklig

⁷ "kreditinstitut och värdepappersbolag måste följa sundhetskrav för sin utlåning enligt god kreditgivningssed, vilket finns reglerat i konsumentkreditlagen och Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om hantering av kreditrisker i kreditinstitut och värdepappersbolag (FFFS 2018:16). Sundhetskravet är uppställt för att skydda kunderna från att ta på sig för stora risker gällande sin privatekonomi samt för att skydda institutens investerarkollektiv. Vidare måste kundernas återbetalningsförmåga samt pantens värde bedömas. Härutöver påpekar remissinstanserna att det ställs generella krav på kreditinstituts kredithantering enligt 8 kap. lagen om bank- och finansieringsrörelse. För värdepappersbolag är det även särskilt reglerat i 9 kap. 44 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden att en kredit ska vara förenad med betryggande säkerhet. För dessa institut finns således en effektiv reglering som förhindrar att långivarna lånar ut större belopp än vad som motsvaras av säkerhetens värde. Det finns också möjlighet att via förvaltarregistrering kontrollera vem som är innehavare av pantsatta värdepapper. Institutet behöver vidare förhålla sig till både nationella regleringar och EU-regler avseende tillhandahållande av lån med värdepapper som säkerhet. EU:s tillsynsförordning (EU) 575/2013 (CRR) tillsammans med bestämmelserna om att institut ska dokumentera sina interna kapital- och likviditetsutvärderingar ("IKLU") reglerar hur ett institut måste hålla eget kapital i förhållande till de risker som uppstår i verksamheten. Vidare finns riktlinjer för branschen i syfte att uppnå sunda belåningsgrader och villkor."

återbetalningsförmåga att få tillgång till krediter. Om regleringen med kostnadstak för värdepapperskrediter kvarstår skulle det medföra att ett komplext och kostsamt system för övervakning av att enskilda nyttjanden av värdepapperskrediter inte överstiger kostnadstaket måste tillämpas, utan att detta motiveras. Kostnadstaket för en värdepapperskredit får även ologiska konsekvenser. Om konsumenten väljer att behålla det finansiella instrumentet utan att göra någon återbetalning kommer räntan förr eller senare att motsvara själva kreditbeloppet och därmed uppnå kostnadstaket. Värdet på instrumentet kan mycket väl ha ökat avsevärt under kredittiden. Dock kommer kreditgivaren inte ha någon rätt att fortsätta debitera ränta för det utnyttjade kreditbeloppet. Hur kreditgivaren kommer att hantera denna situation återstår att se men det går inte att utesluta att kreditgivaren nödgas säga upp krediten till betalning. Detta kan inte vara syftet med regleringen kring kostnadstak.

Införandet av kostnadstak för värdepapperskredit kan leda till högre kostnader för konsumenterna. Den komplexa bevakningen kan i förlängningen även leda till att utbudet av värdepapperskrediter minskar, då det finns stor risk att institut, särskilt mindre sådana, avvecklar produkten värdepapperskredit av kostnadsskäl. Detta kommer leda till ett sämre utbud, och mindre konkurrens på marknaden leder troligen även det till högre kostnader för konsumenterna.

En ventil på kostnadstaket bör införas

Svenska Bankföreningen anser att det bör införas en ventil på kostnadstaket för krediter som föreslås i prop. 2024/25:17 samt i detta betänkande. Med den senaste utvecklingen i omvärlden har frågan aktualiserats om vad kostnadstaket skulle få för effekt över tid vid en referensränta upp över 10 %. Till remissyttrandet bifogas räkneexempel.

Vid ett högränteläge kommer kostnadstaket att slås i betydligt snabbare än vad kreditinstituten räknat med när krediter lagts upp med viss ränta och löptid. Institutet bör ta höjd för vissa ränteändringar när ränta och löptid sätts, men ett plötsligt och oförutsett högränteläge är svårt att räkna in. Det finns dock inte något resonemang om detta i Överskudsättningsutredningens betänkande (SOU 2023:38) med förslag på ett kostnadstak, då denna fråga aldrig diskuterades i utredningen.

Ett högränteläge med ett kostnadstak medför oavsett en risk för att vissa kreditinstitut inte kommer att kunna ta betalt för sina krediter långt innan den avtalade löptiden nås, beroende på hur hög ränta och vilken löptid som ursprungligen avtalats med kunderna. För dessa institut kan det innebära att institutets finansiella stabilitet påverkas, med risk för allvarliga följder för institutet och eventuellt även med effekter på kreditmarknaden i stort. Flera kreditinstitut kan också drabbas ungefär samtidigt. Problemet uppstår tydligast för institut med högre räntesatser inom det tillåtna spannet (upp till referensräntan med ett tillägg av 20 procentenheter).

Införande av ett kostnadstak, utan en ventil för högräntelägen, kommer alltså med stor sannolikhet påverka instituten och hela kreditmarknaden negativt, vilket inte förutsågs vid framtagande av förslaget. Att den konsekvensen skulle uppstå var inte heller avsikten med förslaget på ett kostnadstak.

Bifogade räkneexempel visar när kostnadstaket kommer att medföra att kreditinstitut inte längre kommer att kunna ta betalt för sina krediter, dvs kreditinstitut vars krediter har dessa räntesatser och längre löptider än tiden fram till att taket nås. Krediter med de belopp som anges i exemplen bör ofta ha längre löptider än den tidpunkt då kostnadstaket nås för respektive scenario i "Räkneexempel med kostnadstaket" (som baseras på Konsumenternas Bank- och finansbyrås lånekalkyl). Räntesatserna varierar dock mycket mellan olika kreditinstitut. Institut med högre ursprunglig ränta på sina krediter kommer slå i kostnadstaket tidigare (referensräntan med ett tillägg av 20 procentenheter (dvs maxtaket) finns med i exemplet).

I räkneexemplet är varken avgifter, uppläggningsavgift och/eller månadsavgift inräknade. Kostnadstaket kommer alltså nås snabbare med avgifter inräknade. I det fall dröjsmålsavgifter har utgått kommer kostnadstaket att nås ännu lite tidigare.

Även om många kreditinstitut tillämpar lägre räntor idag, så behöver regleringen vara välfungerande över tid och fungera inom hela det tillåtna räntespannet. Ett plötsligt behov av en lagändring vad gäller kostnadstaket vid ett högränteläge är inte en ideal situation, då det tar tid att införa ny lag. En ventil bör därför införas, och skulle kunna utformas som en möjlighet för en ansvarig myndighet att fatta ett tillfälligt beslut eller utfärda en (eventuellt tillfällig) föreskrift om att kostnadstaket inte ska tillämpas vid ett visst ränteläge. Regeringen skulle alternativt kunna överväga en trappa där kostnadstaket höjs procentuellt vid vissa räntesatser för referensräntan.

Oavsett lösning är det viktigt att kostnadstaket har en ventil för att undvika oönskade negativa effekter för kreditmarknaden vid ett högränteläge. Det är även viktigt att tillämpningen av ventilen blir förutsebar, för att undvika spekulationer vad gäller negativa effekter av kostnadstaket som kan påverka institutens möjlighet till finansiering av sina krediter.

Behov av justeringar i förbudet mot förlängning av kredit mer än en gång

I aktuellt betänkande föreslås att den kommande bestämmelsen i Konsumentkreditlagen § 36 a införs i 4 kap 12 § i den nya Konsumentkreditlagen. Bestämmelsen innebär att löptiden för en kredit inte får förlängas mer än en gång.

Svenska Bankföreningen anser att bestämmelsen behöver ändras så att förbudet mot förlängning inte omfattar sådana kontokrediter som inte till fullo ska återbetalas vid ett i förväg bestämt datum.

En revolverande kredit i form av en kontokredit ställs i normalfallet till konsumentens förfogande fram till ett angivet slutdatum och därefter med "automatisk förlängning" med 12 månader per gång, tills krediten sägs upp av någon av parterna. Detta upplägg är vanligt förekommande, också för de flesta kontokrediter som huvudsakligen avser kreditköp liksom för värdepapperskrediter, även om det förekommer att sådana kontokrediter löper på obestämd tid.

Enligt vad Bankföreningen erfar innebär förbudet dock att en kontokredit som har ett *visst slutdatum* men som enligt avtalet regelmässigt förlängs att fortsätta gälla efter slutdatumet, bara kan förlängas en gång utöver det ursprungligen gällande slutdatumet, oavsett om förlängningen sker automatiskt eller inte. Förbudet mot förlängning mer än en gång omfattar dock inte kontokrediter som löper på enligt avtal och som gäller tillsvidare, utan ett slutdatum, då dessa inte anses förlängas i den bemärkelse som avses i den nya bestämmelsen.⁸

Konkret innebär nuläget, då ändringen i konsumentkreditlagen träder i kraft den 1 mars 2025, att kontokrediter med slutdatum och automatisk förnyelse kommer att fasas ut från marknaden och upphöra som produkt senast den 28 februari 2027, då dessa krediter endast kommer att kunna förnyas vid ett tillfälle efter den 1 mars 2025.

Syftet med att inte tillåta att kontokrediter med slutdatum som förnyas med automatik får fortgå kommenteras inte närmare i nuvarande lagens förarbeten. Möjligen skulle undantaget i 2 st. p 2 " 1. förlängningen inte medför en kostnad för konsumenten" kunna tolkas som att en kontokredit med ett slutdatum som förnyas automatiskt kan förlängas om förnyelsen inte innebär någon tillkommande kostnad. Frågan är dock vad som avses med kostnad i detta avseende. Även om villkoren för avgifter och ränta inte skulle ändras i förhållande till föregående avtalsperiod, skulle de facto fler kostnader tillkomma för konsumenten, då villkor om avgifter och ränta finns kvar vid en automatisk förlängning. Dock gäller detsamma för krediter med obestämd löptid, där avgifter och ränta debiteras under hela kredittiden, och även kan komma att ändras.

⁸ Av författningskommentaren till den nuvarande lydelsen av 36 a § i prop. 2017/18:72, s. 68 framgår följande (egen kursivering); "Om avtalet innebär att krediten ska återbetalas senast vid en viss tidpunkt, är tiden fram till den tidpunkten att anse som löptiden. För avtal som innebär att en viss kredit ställs till konsumentens förfogande (kontokrediter) *är löptiden den tid som krediten ställs till konsumentens förfogande* (prop. 2009/10:242 s. 93). *Med att löptiden förlängs avses således* att parterna har kommit överens om att konsumenten får betala sin skuld vid en tidpunkt som ligger *efter* den ursprungligt avtalade förfallotiden eller, *i fråga om kontokrediter, att krediten ställs till konsumentens förfogande under en längre tid än vad som avtalats från början.*"

Frågan är då om det varit lagstiftarens avsikt att även dessa vanligen förekommande kontokrediter som har ett slutdatum, men som förnyas med automatik om de inte sägs upp, inte ska kunna förlängas mer än en gång. Ett slutdatum innebär ju då i normalfallet inte annat än att krediten löper på utan att förfalla till betalning. Det skuldsaldo som finns vid slutdatum flyttas över till den nya avtalsperioden. Inga nya uppläggningsavgifter tillkommer. Eventuellt kan ändringar ske vad gäller ränta och avgifter, men sådan kan ändras även för krediter med obestämd löptid. I jämförelse med krediter som helt saknar ett slutdatum bör det inte finnas några skillnader vad gäller risker för överskudsättning. Konsumenten har i båda fallen rätt att säga upp en kredit när som helst. Det kan även noteras att man i betänkande och proposition inte heller har lyft kontokrediter med slutdatum och automatisk förlängning som mer riskfyllda vad gäller överskudsättning än kontokrediter med obestämd löptid. Kontokrediter med slutdatum bör också innebära en större förutsebarhet för konsumenten då kreditgivaren endast kan säga upp krediten en gång per år. I jämförelse kan en kredit med obestämd löptid som huvudregel sägas upp av kreditgivaren när som helst, men med 2 månaders uppsägningstid⁹.

Sammantaget anser Bankföreningen att det finns skäl för att skyndsamt införa ändringar i förbudet från att förlänga en kredit mer än en gång som medför att förbudet inte omfattar sådana kontokrediter som inte till fullo ska återbetalas vid ett i förväg bestämt datum.

Ändringen bör införas på följande, eller liknande, sätt;

<p>12 § Löptiden för en kredit får inte förlängas mer än en gång. Trots första stycket får löptiden förlängas, om</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. förlängningen inte medför en kostnad för konsumenten, eller 2. konsumenten beviljas en skälig avbetalningsplan för att kunna betala sin skuld 	<p>12 § Löptiden för en kredit får inte förlängas mer än en gång. Trots första stycket får löptiden förlängas, om</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>krediten är en kontokredit som inte till fullo ska återbetalas vid ett i förväg bestämt datum</i> 2. förlängningen inte medför en kostnad för konsumenten, eller 3. konsumenten beviljas en skälig avbetalningsplan för att kunna betala sin skuld
---	--

⁹ Se 37 § Konsumentkreditlagen om uppsägning av krediter med obestämd löptid

Lån mot säkerhet i finansiella instrument

Förbudet bör i vart fall inte omfatta kontokrediter med säkerhet i finansiella instrument. Svenska Bankföreningen anser att det även fortsättningsvis ska vara möjligt med förlängning av lån med värdepapper som säkerhet då det är fråga om krediter med god säkerhet som typiskt sett är lätta att värdera.

Förslaget innebär att lån med säkerhet i finansiella instrument inte längre kommer att kunna förlängas mer än en gång. Lån med säkerhet i värdepapper har inte nämnts som en orsak till överskudsättning. Svenska Bankföreningen menar därför att åtgärden därmed är obefogad såvitt gäller lån med säkerhet i finansiella instrument. Detta mot bakgrund av den kontroll och de befintliga regelverk som finns kring denna typ av krediter.

Svenska Bankföreningen kan inte heller finna några skäl för att regeringens slutsatser om vilken risk för överskudsättning som värdepapperskrediter medför i prop. 2024/25:26 inte skulle vara relevanta även vad gäller det nu föreslagna förbudet för krediter. Särskilt utifrån regeringens jämförelse med regleringen av bostadskrediter och kreditköp. Hade frågan utretts i särskild ordning hade det med största sannolikhet lett till att värdepapperskrediter undantagits från det nu föreslagna förbudet om förlängning av krediter mer än en gång. Ett sådant undantag bör därför införas.

Kostnadstakets verkan på utbudet av kontokrediter

Det som i det följande anförs om komplexiteten vad gäller införande och upprätthållande av ett kostnadstak för kontokrediter, och då det inte har kunnat konstateras att kontokrediterna medför risk för överskudsättning, bör det enda skälet att låta dessa omfattas av ett kostnadstak vara att det annars finns risk att oseriösa aktörer väljer att erbjuda kontokrediter med mycket höga avgifter, dvs prissätter sina krediter med avgifter istället för räntor. Nya regleringar bör dock inte införas utan hänsyn till gällande lag och pågående lagstiftningsprocesser.

Det finns redan bestämmelse i den nu föreslagna Konsumentkreditlagen 4 kap. 7 § (nuvarande 18 § Konsumentkreditlagen) som innebär att detta inte är tillåtet. I det fall lagen inte efterlevs bör detta följas upp med tillsyn, inte med ytterligare lager av betungande lagstiftning. Om det förekommer oklarheter eller kringgåenden bör detta hanteras med justeringar i denna bestämmelse. Av intresse är här den pågående rättprocessen i målet KO / 4 Finance.

Regeringen har nyligen lagt förslag om att LVK ska upphöra, vilket om förslaget införs kommer att innebära att det kommer krävas tillstånd som kreditinstitut för att få ge ut krediter. Detta bör avsevärt minska antalet aktörer på

konsumentkreditmarknaden som kan tänkas komma att försöka kringgå 18 § konsumentkreditlagen.

I det fall kostnadstaket behålls, oaktat att de förslag på ändringar och förtydliganden som Bankföreningen nu föreslagit, kommer de kostnader som ett införande och upprätthållande av ett kostnadstak för kontokrediter att leda till att utbudet av vissa typer av kontokrediter succesivt minskar och eventuellt helt upphör.

Av dessa anledningar anser Bankföreningen i första hand att regleringen om kostnadstaket bör ändras så att den helt undantar kontokrediter.

Överbrygningslån och handpenningslån

Utredningens förslag till 4 kap. 12 § i den nya konsumentkreditlagen motsvarar den ändring som regeringen gör genom prop. 2024/25:17 av 36 a § i 2010 års konsumentkreditlag. Bestämmelsen innebär att möjligheten till att förlänga en kredits löptid omfattar alla konsumentkrediter utom bostadskrediter. Av förarbetena, s. 31, till ändringen av 36 a § framgår att syftet med bestämmelsen är att motverka att upprepade förlängningar medför att konsumenter drar på sig betydande kostnader som kan leda till ökad skuldsättning.

Bankföreningen är av uppfattningen att när det gäller lån till bostäder bör även överbrygningslån och handpenningslån undantas från bestämmelsen i 4 kap. 12 §. Både överbrygningslån och handpenningslån är tillfälliga lån. Lånen tas av kunden i syfte att kunna betala en ny bostad innan kunden sålt och fått betalt för sin gamla bostad. Både överbrygningslån och handpenningslån lämnas vanligen utan säkerhet. Lånens löptid är tidsbegränsade. Överbrygningslån löper vanligtvis max 6 månader. Handpenningslån löper vanligtvis fram till tillträdesdag eller max 6 månader. Ett handpenningslån eller ett överbrygningslån kan behöva förlängas till exempel på grund av att datum för tillträde till den nya bostaden behöver skjutas framåt. Det är vanligt förekommande att ett handpenningslån ersätts av ett överbrygningslån vilket innebär att lånet redan har förlängts en gång och överbrygningslånet kan därmed inte förlängas ytterligare om behov för det finns. Eftersom lån av den här typen bara lämnas inom ramen för en bostadsbytesprocess är Bankföreningen av uppfattningen att handpenningslån och överbrygningslån uttryckligen ska undantas från tillämpningen av 4 kap. 12 § nya konsumentkreditlagen. Bankföreningen är även av uppfattningen att ett sådant undantag är förenligt med syftet bakom bestämmelsen, detta då en förlängning av ett handpenningslån eller ett överbrygningslån, i förhållande till kreditbeloppet, inte är förknippat med relativt höga kostnader eller bidrar till ökad skuldsättning.

I sammanhanget bör även förslagen i SOU 2024:38 om statlig förköpsrätt vid fastighetstransaktioner för militär- och civilförsvarsändamål samt kommunal förköpsrätt vid fastighetstransaktioner i syfte att motverka organiserad brottslighet

beaktas. De processer som föreslås för prövning av om förköpsrätt ska utövas innebär att en fastighetsaffär kan komma att dra ut längre på tiden än vad som varit förutsägbart vid avtalets ingående. Detta medför att det skulle kunna bli vanligare att handpenningsslån och överbrygningslån behöver förlängas i väntan på slutligt beslut i ett ärende om prövning av om förköpsrätt ska utövas.

SVENSKA BANKFÖRENINGEN

Hans Lindberg